

7 клас

**Повторення вивченого про
дієприкметник
Стрембицька Л.А.**

Форми дієслів

неозначена
форма
(інфінітив)

особові
дієслова

безособові
дієслова

дієприкметник

дієприслівник

Розподільний диктант

Запишіть дієслова стовпчики: неозначена форма, особові дієслова, безособові, дієприкметники, дієприслівники

Сутеніє, зеленіти, зів'ялий, намальований, згоріти, покручений, згорілий, посивів, чорніючи, палає, в'язати, перестиглий, палаючий, німіючий, дощить, співають, малювати, вимитий

н.ф.

особові

б/о

дієприкметник

дієприслівник

н.ф.

особові

б/о

дієприкметник

дієприслівник

зеленіти

посивів

сутеніє

намальований

чорніючи

згоріти

палає

дощить

покручений

в'язати

співають

згорілий

малювати

перестиглий

палаючий

німіючий

вимитий

Пригадаймо!

Що таке дієприкметник?

Які ознаки прикметника та дієслова має дієприкметник?

Яку синтаксичну роль виконує дієприкметник у реченні?

Доповнимо правила

Що називається дієприкметником?

Дієприкметник – це особлива форма дієслова, що **виражає** ????? предмета за дією або станом, відповідає на **питання** ??????

Які граматичні ознаки у дієприкметника від дієслова?

Час ????? та вид ?????

Що спільного у дієприкметника і прикметника?

Змінюються за ???, ?????, ????

Синтаксична роль дієприкметника

Виступає в ролі ????? або ?????

Визначити граматичні ознаки дієприкметника усміхнений

..... рід, число,
..... відмінок, час, вид

Згадаймо

Дієприкметник – це особлива форма дієслова, що виражає ознаку за дією або станом і відповідає на питання **який? яка? яке? які?**

Наприклад: **виконана вправа.**

Це особлива форма дієслова, що виражає ознаку за дією або станом і відповідає на запитання який? яка? яке? які?

Пам'ятаймо

Прикметникові ознаки

- ✦ питання який? яка? яке? які?
- ✦ здатність змінюватися за родами, числами та відмінками
- ✦ початкова форма – це називний відмінок однини чоловічого роду
- ✦ залежність від іменника, з яким узгоджується в роді, числі та відмінку.

Визначаймо

Приклад

Замріяна (означення) Оленка (підмет)
виконала (присудок) іншу вправу.

Оленка (підмет) була замріяною (присудок).

Битий (підмет) небитого (додаток)
везе (присудок).

Член речення

ОЗНАЧЕННЯ

СКЛАДЕНИЙ ІМЕННИЙ ПРИСУДОК

ПІДМЕТ та ДОДАТОК

*Запишіть речення. Визначте
дієприкметники та їх синтаксичну роль у реченні*

1. Прочитана повість змусила мене задуматись над своїм життям.
2. Підлога була ретельно виметена.
3. Поранений не мав сил рухатися далі.

Що таке дієприкметниковий зворот?

Дієприкметник + залежне слово = Дієприкметниковий зворот

як?

Наприклад: прочитана виразно.

Яке слово називається означуваним?

Слово, від якого залежить дієприкметниковий зворот, називають означуваним або пояснювальним.

яка?

Наприклад: вправа, виконана мною
означуване дієприкметниковий
слово зворот

Яким членом речення виступає дієприкметниковий зворот?

У реченні дієприкметниковий зворот є одним членом речення – **ОЗНАЧЕННЯМ**.

Наприклад: Листя (підмет), зірване вітром, (означення) залітало (присудок) в наш двір.

Як позначається дієприкметниковий зворот у реченні?

Відокремлюємо комами

- ★ Якщо дієприкметниковий зворот стоїть після означуваного (пояснювального) слова:

Мене надихають люди, сповнені радості.

- ★ Якщо дієприкметниковий зворот стоїть після означуваного слова в середині речення:

Люди, сповнені радості, надихають мене.

Зверніть увагу!

3 випадки, коли дієприкметниковий зворот перед означуваним словом потрібно відокремлювати комою!

1. Коли означуване слово – це займенник (я, ми ти, ви, він, вона, воно, вони):

 Сповнені радості, вони надихають мене.

2. Коли дієприкметниковий зворот і пояснювальне слово в реченні стоять не поряд (між ними є інші частини речення):

 Сповнені радості, надихають мене люди.

3. Коли дієприкметниковий зворот має відтінок причини, до нього можна поставити питання чому?

 Налякані грозою, птахи кру **Наприклад** Налякані грозою, птахи кружляли над гніздами.

Коли дієприкметниковий зворот не відокремлюється комами?

Не відокремлюємо комами

Якщо дієприкметниковий зворот стоїть перед означуваним словом:

Сповнені радості люди надихають мене.

які?

Не відокремлюємо комами

Якщо дієприкметниковий зворот стоїть перед означуваним словом:

**Проаналізуйте дієприкметники, визначивши
серед них активні і пасивні**

Намальований, покручений, згорілий,
перестиглий, палаючий, німіючий, вимитий

Згадайте, які дієприкметники ми називаємо
активними?

Активні дієприкметники виражають ознаку за дією, яку виконує сам предмет:

правлячий, здрібнілий

**Згадайте, які дієприкметники ми
називаємо пасивними?**

**Пасивні дієприкметники виражають ознаку
за дією, яку хтось виконує над предметом:**

вивчений, здійснений

Згадаймо, як утворюються активні та пасивні дієприкметники

АКТИВНІ ДІЄПРИКМЕТНИКИ		ПАСИВНІ ДІЄПРИКМЕТНИКИ
Виражають ознаку предмета за дією, яку предмет виконує сам		Виражають ознаку предмета, який зазнає на собі дії іншого предмета
Теперішній час	Минулий час	Минулий час
-уч, -юч, -ач, -яч	-л	-н, -ен, -т
пломеніючий, голублячий,	пожовтілий, промоклий	зірваний, розфарбований, роз'їдені, забутий,

Цифровий диктант

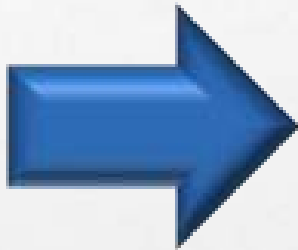
Запишіть слова, позначаючи їх числами

(1 – активні дієприкметники,

2 – пасивні дієприкметники).

**Сяючий, скривджений,
думаючий, змальований,
прогнилий, вихований, охриплий,
лежачий, задубілий, киплячий,
знайдений**

Самоперевірка

Ключ: 1, 2,1,2,1,2,1,1,1,1,2.

Написання дієприкметників

У суфіксах **пасивних** дієприкметників

-Н- не подвоюється:

*сказа**Н**ий, закінче**Н**ий, запрограмова**Н**ий, заверше**Н**ий*

У суфіксах пасивних дієприкметників

пишеться лише **е, є** (а не **и, і**):

*зачинити — зачин**е**ний, побілити — побіл**е**ний,
розбудити — розбудж**е**ний, занепокоїти —
занепоко**є**ний, присвоїти — присво**є**ний*

Потрібно розрізняти однозвучні прикметники та дієприкметники

У прикметниках найчастіше наголошений суфікс пишеться дві літери -nn-,

а в дієприкметниках часто цей суфікс ненаголошений і завжди пишеться *одна буква -n (en)*:

здійснений (який може здійснюватися — прикметник) і **здійснений** (який здійснився — дієприкметник)

нездоланий (непереможний — прикметник) і **нездоланий** (якого не подолали — дієприкметник)

незлічений (представлений у дуже великій кількості) і **незлічений** (не порахований — дієприкметник)

Підказка, яка допоможе нам у написанні – це **НАГОЛОС!**

Дієприкметники

-ЕН-, -Н-

нездійснений

незрівняний

Прикметники

-ÉНН-, -ÁНН-, -'ЯНН-

нездійснений

незрівн'яний

Наприклад , нездійснений, нездійснений, незрівняний, незрівняний

Увага!

З однією літерою **-н-** (ен) завжди пишуться:

*печений, варений, завчений, товчений, точений,
копчений*

(**прикметники** з наголошеним суфіксом)

*печений, варений, завчений, товчений, точений,
копчений*

(**дієприкметники** з наголосом на корені чи
префіксі)

УСТАВТЕ В ПОДАНИХ СЛОВАХ, ДЕ ПОТРІБНО,
ПРОПУЩЕНУ БУКВУ -Н-
(виділена буква вказує на наголос)

*НеоцІнен..ий, незбагнЕн..й, нездІйснен..ий,
нездійснЕн..ий, неоцінЕн..ий, незбАгнен..й,
непримИрен..ий, непримирЕн..ий,
натЯгнен...ий, настОян..ий, нескінчЕн..ий,
невблагАн..ий, вИмріян..ий, нескінчЕн..ий*

Не з дієприкметниками пишеться **окремо,**
якщо:

Дієприкметник у реченні є
присудком

Поле не міряне, вівці не лічені,
пастух рогатий.

У реченні є протиставлення

Тільки мав талант до віршів не
позичений, а власний.

При дієприкметнику є
пояснювальні слова

Жайворонки робили свій
перший заспів на ще не
зораних плугом полях.

Довідка

Пояснювальним є слово, яке стоїть перед дієприкметником або після нього і подає додаткову інформацію. Воно поєднується тільки з дієприкметником.

Якщо вилучити дієприкметник, то пояснювальне слово не буде узгоджуватися з жодним іншим словом. Найчастіше пояснювальними бувають слова: **ще, вчора, нами, мною, досі**. До них можна поставити запитання: **ким?, коли?, як?**

Поясни написання **не** з дієприкметниками

У нас багато невирішених проблем.

Цвінуть обличчя, острахом не стерті.

Ми побачили не намальовану картину, а вишиту.

Шляхи мої не міряні.

Легенький вітерець колише нескошені трави.

Прощавайте, мої недоспівані, непокірні мої пісні.

З'єднайте лінією, де потрібно, не- з дієприкметниками

Не скошена трава; не полита досі розсада;
не скінчена розмова; нічим не підтверджений
факт; не сказане, а написане привітання; не
захищений від вітру куточок; робота була не
виконана

Домашнє завдання

виконати онлайн – тест

<https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-diyeprikmetnik/>